

Totalförsvaret för ett starkare Gotland

Slutrapport för regeringens uppdrag till Försvarsmakten och Länsstyrelsen i Gotlands län

Bilaga 12: Juridiska utmaningar och framgångsfaktorer

Utgiven av: Länsstyrelsen i Gotlands län

Slutrapportens diarienummer: 459-3824-2017

Kontaktperson: Marlene Andersson, Länsstyrelsen i Gotlands län

Tryckår: 2022

Slutrapporten med bilagor finns att hämta i PDF-format på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/gotland

Marlene Andersson
Länsjurist

Juridiska utmaningar och framgångsfaktorer

Inledning

Länsstyrelserna har i återrapportering av uppdrag 3.13 i regleringsbrevet för 2018 redovisat behovet av en regelöversyn. Resultatet av översynen visar på flera områden där förändringar och förtydliganden är önskvärda från lagstiftarens sida då organisationsförändringar inom staten, och även allmänna samhällsförändringar, i vissa fall påverkar tolkning och tillämpbarhet av gällande lag och förordning. Detta gäller till exempel frågan om **gränsövervakning i krig** där förändringarna inom polisens ledning från 1990-talet och framåt inte avspeglas i lagstiftningen på området och den föreskriftsrätt som länsstyrelsen i vissa fall getts mot andra myndigheter under höjd beredskap där definitioner och begrepp behöver förtydligas. Översynen visar även att vissa begrepp bör förtydligas från lagstiftarens sida och att definitioner kring dessa bör specificeras. Detta gäller till exempel begreppen "centrala förvaltningsmyndigheter" och "regionala eller lokala civila myndigheter med statliga förvaltningsuppgifter". **Lagen (1957:684) om betalningsväsendet** under krigsförhållanden och därtill hörande kungörelse utgår från ett system som inte överensstämmer med dagens finansiella system. Författningen bedöms vara omöjlig att tillämpa för länsstyrelsen. Redan 1995 föreslogs att lagen skulle upphävas (SOU 1995:125), men så har inte skett. Det juridiska arbetet inom utvecklingsatsningen konstaterar att de tillämpningsvårigheter som länsstyrelserna lyfte fram 2018 kvarstår.

Tillägg till länsstyrelsernas redovisning av behovet av regelöversyn

Inom ramen för arbetet med utvecklingsatsningen har ytterligare tillämpningsvårigheter inom totalförsvarslagstiftningen där förtydliganden och kompletteringar av lagstiftningen är nödvändiga identifierat. Till exempel behöver delar av **förfogandelagstiftningen** ses över gällande gode män och värderingsnämnder där bland annat ersättningsfrågor för dessa kategorier behöver förtydligas för att komma vidare i arbetet med uttag- och förfogandeförberedelser. Likaså arbetsgivaransvaret för gode män och ledamöterna i värderingsnämnderna.

Ransoneringslagen är viktig ur ett försörjningsperspektiv och är en av få fullmaktslagar som kan aktiveras utan ett beslut om höjd beredskap, vilket även gör den till ett viktigt redskap ur ett gråzonperspektiv. Lagstiftningen behöver dock ses över hur den kan tillämpas praktiskt idag och det finns behov av att utse ansvarig myndighet/er för det arbetet.

Vägtrafikombud har också identifierats som en viktig del i totalförsvarsarbetet. I varje län ska det finnas vägtrafikombud med ansvar för var sitt vägtrafikområde. Av förordningen framgår det dock att vägtrafikombuden ska verka i krig. Detta bör ändras så att vägtrafikombuden redan kan utnyttjas under höjd beredskap.

Vidare har otydligheter gällande prioritering i **lagstiftning avseende nödvatten** identifierats. Konflikterna som identifierats mellan lagstiftningarna uppstår på grund av att vattenfrågan är

uppdelat på ett flertal centrala myndigheter. Lagstiftningar som kommer i konflikt med varandra är lagen om allmänna vattentjänster (2006:412), kommunlagen (2017:725), arbetsmiljölagen (1977:1160) och djurskyddslagen (2018:1192). Lagstiftningar kan motverka varandra och i vissa fall behövs förtydligande om vilken lagstiftning eller verksamhet som ska prioriteras när det gäller tex nödvatten.

En annan väsentlig fråga som behöver förtydligas är **länsstyrelsernas roll som högsta civila totalförsvarsmyndighet under höjd beredskap**. Rollen motsvarar i hög grad länsstyrelsernas roll vid samhällsstörningar i fredstid. Det är dock oklart om länsstyrelsernas mandat i förhållande till andra aktörers verksamhet förstärks under höjd beredskap jämfört med fredstida samhällsstörningar. Det behöver förtydligas vilka mandat länsstyrelserna egentligen har vid samordning och samverkan under höjd beredskap, se exempelvis 6 § förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap.

De identifierade tillämpningssvårigheterna bör tas om hand och åtgärdas av lagstiftaren då de oklarheter som analyserats riskerar att påverka den återupptagna totalförsvarsplaneringen negativt.